

ARBETSBESKRIVNING | JORDEN DE ÄRVDE AV BJÖRN AF KLEEN 073 639 88 63

1. Vilka deltog i arbetet?

Björn af Kleen

2. Var publicerades jobbet?

Weyler förlag 2009

3. När publicerades/sändes bidraget?

20091106

4. Hur fick du/ni ursprungsidén till projektet?

Under flera år har jag läst och skrivit om den svenska adeln. En av adelns ursprungliga förmåner var att äga jord skattefritt. Överskotten från jordägande finansierade utbildningar, resor och en kultiverad och förnäm livsstil. Jordägande var avgörande för adelns aristokratiska identitet.

Hösten 2007 frågade jag mig hur mycket av adelns jordtillgångar som fortfarande finns i ståndets ägo. Det sammanställs inte längre statistik över jordtillgångar uppdelat på klasstillhörighet. Jag beställde därför fram statistik över samtliga lantbruksfastigheter söder om Dalälven för att utröna hur många av dessa som ägdes av adliga familjer. Jag fann att de största gårdarna i många län fortfarande var adligt ägda och att dessa gods hade ärvts inom adliga familjer sedan 1700-talet. Adeln utgör endast 2.5 promille av den svenska befolkningen men äger tillsammans jordtillgångar större än Gotland. Hur var detta möjligt? Hur kom det sig att adeln fortfarande var så stora jordägare när man lämnat andra arenor, som rikspolitiken och militären.

Jag gick vidare genom att intervjua Johan Nordenfalk, godsägare i Småland, som varit Riddarhusdirektionens ordförande och Jordägareförbundets ordförande och som nu är hedersordförande i den europeiska lobbyorganisationen European Landowners' Organization. Jag förstod, efter att talat med Nordenfalk, hur godsägaradeln såg på sig själv och hur den ville bli tilltalad. Jag skrev brev till de största adliga jordägarna i varje län och efter telefonsamtal och vidare korrespondens intervjuade jag ett femtontal i Skåne, Halland, Småland, Närke, Sörmland, Uppland och Stockholm.

Samtidigt insåg jag att socialdemokraterna i mitten av 1990-talet

förnyat sin syn på fideikommiss och förlängt flertalet fideikommiss i strid med avvecklingslagen från 1964. Fideikommiss är en arvsordning som innebär att ett barn, i regel äldste sonen, ärver hela egendomen obeskuren. Det är avskaffat i alla andra europeiska länder av rättviseskäl. Jag fick en intervju med förre statsministern och nuvarande gårdsägaren Göran Persson som bekräftade partiets nya inställning till fideikommisset.

5. Vilka arbetsmetoder tillämpade du/ni?

Insamling och behandling av statistik. Intervjuer med godsägare, akademiker och politiker. Inläsning av agrar- och klasshistoria.

6. Vilka typer av källor använde du/ni?

Öppna muntliga och skriftliga källor. Bakgrundssamtal med adliga personer off record.

7. Stötte du/ni på några problem? Vilka?

Adeln, kanske i synnerhet lantadeln, är extremt skeptisk till medier. Dessutom saknas i stort sett samtida referenslitteratur om gruppen. De intervjuade godsägarna hade blivit lovade av mig att få läsa sina citat före tryck. Detta tolkades senare som att de skulle ha mandat över texten. När de läste blev flera av adelsmännen upprörda över den egna öppenhet i intervjuarna. En av de medverkande, baron Carl Gripenstedt, ansökte efter långa förhandlingar med mig och förläggare Svante Weyler om särskild åtgärd vid Stockholms tingsrätt. Han ville att jag och förläggaren skulle få betala 1 miljon kronor vardera om boken publicerades. En debatt om citathantering fördes då i radio, tv och tidningar. Tingsrätten avgjorde tvisten till vår fördel. Boken fick publiceras som planerat.

8. Hur lång tid tog projektet?

Från hösten 2007 till oktober 2009.

9. Har projektet fått några konkreta följder?

Efter publiceringen fördes en debatt i tv och tidningar om fideikommissets för- och nackdelar och om Riddarhusets regler för hur titlar och namn får ärvas. Arrendebönder i Skåne som driver en kampanj för få köpa loss jord man brukat under adelsfamiljer i två hundra år har intensifierat kampen efter boken. Sveriges Lantbruksuniversitet har apropå boken ett högre seminarium planerat i mars om godsägaradelns intressen, där jag ska medverka.

10. Vilka reaktioner har ni fått från myndigheter och kollegor?

Nästan dagligen får jag reaktioner från läsare från väldigt

spridda samhällsgrupper. Såväl arrendebönder som adliga godsägardöttrar som fått sin arvsrätt beskuren av fideikommisset är tacksamma för att boken belyser deras intressen. Historiker och enskilda politiker har hört av sig till mig och uppmärksammat boken i bland annat Sydsvenskan och på debattsajten Newsmill. Boken recenserades med stort uppslag i artiklar i alla rikstidningar, i Sveriges Radio och i många lokaltidningar.

11. Har projektet anmälts till PO, Granskningsnämnden eller annan instans?

Se fråga 7.

12. Ange webblänk till artiklarna/inslagen/bokpresentation.

DEN JURIDISKA FRÅGAN:

<http://www.sr.se/sida/arkiv.aspxprogramid=2795&artikel=3172973&date=2009-10-01>

DEBATT OM BOKEN

<http://sydsvenskan.se/kultur-och-nojen/article621592/En-Kleen-trost.html>

<http://www.dn.se/kultur-noje/kronikor/per-landin-jorden-de-miste-kanske-ar-adeln-bast-lampad-att-forvalta-sina-gods-1.991683>

http://www.tv4.se/1.1239515/kvallsoppet_med_ekdal?episodeId=1.1254649

RECENSIONER AV BOKEN

http://www.svd.se/kulturnoje/litteratur/arvet-fran-en-forlorad-feodal-epok_3764029.svd

<http://www.aftonbladet.se/kultur/bokrecensioner/article6081027.ab>

<http://www.dn.se/dnbok/bokrecensioner/recension-bjorn-af-kleen-jorden-de-arvde-1.989120>

<http://www.expressen.se/kultur/1.1770379/bjorn-af-kleen-jorden-de-arvde>